

3. DUCHEMIN, Pierre-Yves. *Arta informatizării unei biblioteci: ghid practic*. Timișoara: Amarcord, 1998.
4. *GUIDELINES FOR DIGITIZATION PROJECTS for collections and holdings in the public domain, particularly those held by libraries and archives* [online]. martie 2002 [citat 12.12.2021]. Disponibil: <http://archive.ifla.org/VII/s19/pubs/digit-guide.pdf>
5. *Inventarierea documentelor digitizate în sistemul național de biblioteci* [online]. 2007 [citat 09.02.2011]. Disponibil: <http://www.bibnat.ro/dyn-doc/Studiu%20Fezabilitate/1.2.1-RAPORT-INVENTARIERE-site.pdf>
6. *Manifestul internet IFLA* [online]. 23 august 2002 [citat 08.11.2011]. Disponibil: <http://archive.ifla.org/III/misc/im-ro.htm>
7. PROCHASKA, Alice. Colecțiile speciale din perspectivă internațională. In: *Biblioteconomie. Culegere de traduceri prelucrate*. București: Biblioteca Națională a României, 2005, anul XL, nr. 2, p. 82.
8. *Proiectul EuropeanaLocal* [online] [citat 19.12.2021]. Disponibil: <https://www.bjc.ro/new/index.php?proiecte-antieroare/>
9. SHILLINGSBURG, Peter L. *From Gutenberg to Google: Electronic representations of literary texts*. New York: Cambridge University Press, 2006.
10. *Strategia Bibliotecilor din România* [online]. 2007 [citat 08.12.2021]. Disponibil: <http://www.bibnat.ro/Strategia-Bibliotecilor-din-Romania-s35-ro.htm#d2>
11. *Studiu de fezabilitate privind digitizarea, prezervarea digitală și accesibilitatea online a resurselor bibliotecilor* [online]. 2007 [citat 08.02.2011]. Disponibil: http://www.bibnat.ro/dyn-doc/2_3_b.pdf

DIGITIZAREA LA BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „B.P. HASDEU”: PRIORITĂȚI, REALIZĂRI, PERSPECTIVE

*Gabriela BULDUMA,
Secția Tehnologia Informației,
Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”*

Rezumat: Articolul evidențiază modul în care Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, prin mobilizarea forțelor și resurselor existente, s-a adaptat provocărilor vremii și a devenit un creator de conținuturi digitale valoroase disponibile 24/24 atât pentru comunitatea chișinăuiană, cât și pentru utilizatorii bibliotecii din întreaga lume. Totodată articolul este o sinteză a procesului de digitizare la BM din perspectiva resurselor tehnice, tipărite și

umane utilizate, fiind reliefate și aspecte precum implicarea echipei, instruirile pentru bibliotecarii practicieni ai digitizării, rezultatele și perspectivele bibliotecii.

Cuvinte-cheie: digitizare, conținuturi digitale, biblioteca publică, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, instruiți, bibliotecari, scanare, bibliotecă digitală, repozitoriul instituțional.

Continua transformare a tuturor domeniilor de activitate, provocările momentului, progresul tehnologic, în actualul context pandemic mondial, nu poate fi definit fără mențiunea a trei procese importante precum Digitizarea, Digitalizarea și Transformarea digitală [6].

Digitizarea este prima și cea mai importantă din cele trei etape și reprezintă, conform DEX-ului, „orice acțiune de conversie în format digital, care să poată fi recunoscut de computer (sunet, imagine, text etc.)” [4], iar conform Standardului de statistică ISO 11620:2014, este „procesul de convertire a materialelor analogice în formă digitală” [5].

Totodată, „din perspectiva relației cu documentul original, digitizarea este dublarea documentului original (scanarea unei cărți rare, care este pusă la dispoziția cercetătorilor, în format digital, iar originalul rămâne la locul de păstrare)” [23].

Conform opiniei Sorinei Stanca, director al Bibliotecii Județene „Octavian Goga” din Cluj, „digitizarea este un proces ce a devenit tot mai prezent în rândul activităților derulate în bibliotecile din lume” [20, pp. 31-37].

Procesul de digitizare are loc, indiscutabil, cu respectarea drepturilor de autor. Cadrul legislativ național, în Republica Moldova, cu referire la digitizare, este reprezentat de Legea nr. 139 din 02.07.2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe [9], Legea nr. 160 din 20.07.2017 cu privire la biblioteci [8], Legea culturii nr. 413 din 27.05.1999 [7], Legea nr. 58 din 29.03.2012 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial [10]. Din noiembrie 2021, în Republica Moldova este adoptat un pachet de modificări legislative pentru digitalizarea economiei. De asemenea, în Republica Moldova au existat, de-a lungul ultimilor ani, o serie de strategii de digitizare. Astfel, menționăm: Strategia Națională de edificare a societății informaționale – Moldova electronică, adoptată în 2005, abrogată și înlocuită, în 2013, de Strategia națională de dezvoltare a societății informaționale – Moldova Digitală 2020 [22], ce, în curând, va fi substituită de Strategia de transformare

digitală Moldova 2030, în conformitate cu angajamentele asumate prin Acordul de Asociere al Republicii Moldova cu Uniunea Europeană. La nivel european, există strategii digitale complexe (*Conturarea viitorului digital al Europei* [17], *Busola pentru dimensiunea digitală 2030: modelul european pentru deceniul digital* [2], programul *Europa digitală 2021-2027* [13]), ce presupun deja următoarele etape: Digitalizarea și Transformarea digitală, traseu ce va fi urmat și de Republica Moldova.

Cea mai populară experiență internațională în domeniul digitalizării – *Europeana* [18] – este o platformă ce promovează moștenirea culturală europeană prin acces digital la material de patrimoniu: articole de la diverse instituții europene, lucrări de artă, cărți, muzică, videoclipuri despre artă, ziare, arheologie, sport, modă, știință ș.a.

Majoritatea țărilor europene dețin și actualizează Biblioteci Digitale Naționale care sunt conectate cu „Europeana”, de exemplu: Biblioteca Digitală Gallica – produs al Bibliotecii Naționale a Franței creat împreună cu 200 de parteneri naționali ai acesteia; Deutsche Digitale Bibliothek, Germani; CulturaItalia, Italia; Hispana, Spania; Swedish Open Cultural Heritage (SOCH), Suedia; Europeana Local Austria; Biblioteca Digitală Națională a României ș.a.

În Republica Moldova, Biblioteca Națională Digitală este reprezentată de Moldavica [1, pp. 104-112] și repozitoriile [3, pp. 12-15] instituționale ale bibliotecilor naționale, universitare, academice și publice. În opinia Dianei Silivestru, șef secție Centrul Național de Digitizare al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, „bibliotecile naționale, universitare, academice sunt mai active în acest domeniu al digitalizării, decât bibliotecile publice” [19, pp. 9-13].

În prezent, în Republica Moldova există cca 14 biblioteci ce gestionează platforme [11], ce oferă acces integral sau parțial on-line către conținuturile digitalizate, printre acestea: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan” a AȘM, Biblioteca Republicană Științifică Agricolă, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți [21, pp. 104-112], Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova, Biblioteca Tehnico-Științifică a UTM, Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, Biblioteca Științifică Medicală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Biblioteca

Universității de Stat din Republica Moldova, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Biblioteca Universității de Stat de Educație Fizică și Sport, Biblioteca Științifică a Academiei de Administrare Publică, Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Biblioteca Institutului Național de Cercetări Economice.

Digitizarea reprezintă soluția ideală pentru rezolvarea dilemelor de păstrare a edițiilor valoroase de bibliotecă și de deschidere a accesului utilizatorilor către documente, fără prezență fizică, iar existența bibliotecilor digitale naționale interconectate, a repozițiilor instituționale permite verificarea și coordonarea planurilor de digitizare instituțională, inclusiv evitarea dublării eforturilor de digitizare.

Statu-quoul BM „B.P. Hasdeu”

Primele conținuturi digitale au fost create de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” începând cu anul 2002. Documentele „născute” digital erau oferite utilizatorilor prin intermediul site-ului instituțional (www.hasdeu.md) și a altor platforme gratuite precum: slideshare, issuu, calameo ș.a. Odată cu trecerea timpului și evoluția tehnologică a spațiilor de stocare a informațiilor, a apărut necesitatea identificării unei platforme unice (anii 2007-2008), inclusiv a echipamentului tehnic necesar, care să ofere acces către conținuturile digitale ale bibliotecii. Concentrarea conținuturilor digitale pe o platformă unică reprezintă cea mai inteligentă metodă de sporire a accesibilității acestora.

Din anii 2018-2019 și până în prezent, digitizarea a devenit o prioritate a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” [16]. Dacă e să ne referim la procesul de digitizare, este necesar să punctăm principalele componente: resursele tehnice, resursele tipărite și resursele

O altă componentă necesară, indispensabilă a procesului de digitizare este echipa.

umane. Resursele tehnice utilizate de BM „B.P. Hasdeu” sunt reprezentate de tehnica standard, de birou: computer și scanere-printere all-in-one intrate în posesia bibliotecii, de-a lungul anilor, prin achiziții planificate anual, dar și prin proiecte internaționale.

Resursele tipărite selectate spre digitizare sunt ediții tipărite de către bibliotecă și colaboratorii acesteia, parte a cataloagelor: *Publicațiile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”: Catalog 2007-2011* [14], *Publicațiile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”: Catalog 2012-2019* [15], inclusiv ediții vechi din colecția „Carte vechi și

rară” și ediții ce au tangență cu poetul, prozatorul și dramaturgul Bogdan Petriceicu Hasdeu, patronul spiritual al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din Chișinău. Conform *Ghidului UNESCO/PERSIST pentru selectarea patrimoniului digital în vederea prezervării pe termen lung* [25], nu orice informație digitalizată este valoroasă, iar selectarea unor ediții cu adevărat prețioase reprezintă o misiune deosebit de importantă pentru biblioteci, muzee, arhive și alte instituții de patrimoniu.

O altă componentă necesară, indispensabilă procesului de digitizare, este echipa. Din echipa de digitizare a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” au făcut parte, inițial, colaboratorii Secției Tehnologia Informației, filialelor „M. Costin”, „I. Mangher”, „N. Titulescu”, „Transilvania”, „M. Lomonosov”, Centrul Academic Internațional Eminescu, Biblioteca Centrală. Ulterior, s-au alăturat echipei colaboratori din Secția „Memoria Chișinăului”, filialele „Alba Iulia”, „Ovidius”, Biblioteca Publică de Drept, „L. Ukrainka”, „M. Drăgan”, „Ștefan cel Mare”, „Târgu-Mureș”.

Câteva impresii ale unor persoane implicate în procesul de digitizare:

*Rodica CÎRJA,
Centrul Academic Internațional Eminescu*

Digitizarea este un proces cu multe etape, unele dificile precum redactarea, însă merită efortul, deoarece utilizatorii consideră că procesul este unul binevenit.

*Mircea CIOCHINĂ,
Filiala „Onisifor Ghibu”*

Am o impresie pozitivă despre procesul de digitizare, chiar dacă uneori viteza scannerului este enervantă. Este foarte important ca persoana ce scanează să plaseze corect cartea pe scanner din start, ca ulterior să nu existe necesitatea redactării gradului de înclinare a textului.

*Angela ZELINSCHI,
Filiala „Liviu Rebreanu”*

Nu mă consider încă un specialist în scanare, însă participarea la Marathonul de scanare și scanările efectuate periodic în cadrul filialei mi-au lăsat o impresie pozitivă. Evident, este un proces migălos și de durată, însă rezultatul final merită efortul.

*Natalia SMIRNOV,
Biblioteca Centrală*

O persoană începătoare în ale scanării trebuie să aibă răbdare și să fie atentă pe tot parcursul procesului de scanare. Printre impresiile pozitive obținute în timpul digitizării, pot menționa identificarea unor cărți rare, care se găsesc doar în fondul de carte al Bibliotecii Centrale, și promovarea rezultatelor digitizate la Publika TV și pe blogul Colecția Moștenire.

*Angela OLĂRESCU,
Filiala „Hristo Botev”*

Depunem efort pe parcursul întregului proces de digitizare ca rezultatul să fie unul pe măsură. Este foarte util acest proces de digitizare în bibliotecă, deoarece, când cercetătorii științifici au nevoie de informații și apelează la noi, le putem oferi ușor informația solicitată, fără a fi necesare vizitele fizice la bibliotecă.

*Irina SVIRINIUC,
Filiala Nicolae Titulescu*

În procesul de digitizare, putem întâmpina diverse dificultăți la etapa de redactare, corectare a înclinării paginii ș.a. Este necesar să fim răbdători și străduitori, căci produsul final merită efortul. Procesul de digitizare este un lucru util pentru comunitate.

*Ion ARSENI,
Biblioteca Publică de Drept*

În aceste timpuri noi, tehnologia a avansat foarte mult și este bine că biblioteca este implicată în procesul de digitizare. Primul pas – aranjarea corectă a cărții pe suprafața scannerului este cea mai importantă etapă. Persoana ce scanează trebuie să fie foarte atentă la detalii.

*Mariana COCIERU,
Filiala „Ițic Mangher”*

Persoana ce scanează trebuie să fie responsabilă ca produsul obținut să fie unul de calitate, să fie foarte atentă, iar în cazul când apar dificultăți (de exemplu, pagini blurate din cauza faptului că volumul e prea strâns legat, iar lipirea foi de sticla scannerului este anevoioasă), să le rezolve fără grabă. Utilizatorii noștri sunt mulțumiți de faptul că pot consulta la distanță edițiile digitizate.

Formări pentru bibliotecari

În scopul sporirii calității conținuturilor digitale, pe parcursul anilor 2020-2021, colaboratorii Secției Tehnologie Informației au

prestat o serie de instruirii pentru bibliotecarii BM „B.P. Hasdeu” și nu numai, implicați în procesul de digitizare. Instruirile au fost organizate on-line (Zoom), atât individual, la solicitarea bibliotecarilor, cât și pentru grupuri de bibliotecari. Subiectele instruirilor s-au referit la „Crearea conținutului digital” și „Prelucrarea edițiilor scanate”.

Atelierele au avut drept scop instruirea personalului din rețeaua BM „B.P. Hasdeu” în crearea conținutului digital, dezvoltarea competențelor de scanare, prelucrare, convertire, transmitere a fișierelor scanate.

Printre obiectivele instruirilor s-au numărat: cunoașterea de către bibliotecari a algoritmului de transformare a cărților fizice în produse digitale, identificarea tipurilor frecvente de erori în procesul scanării, realizarea analizei defectelor de scanare, soluționarea eficientă a greșelilor de scanare cu ajutorul diverselor instrumente accesibile gratuit, convertirea corectă a fișierelor, transmiterea corectă a fișierelor de mari dimensiuni.

Marathonul „Biblioteca Digitală”, organizat în cadrul Conferinței anuale a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, la 20 octombrie 2021, a reprezentat o probă de foc pentru bibliotecarii noi implicați în procesul de digitizare, aceștia având posibilitatea să-și demonstreze abilitățile și cunoștințele dobândite în cadrul instruirilor. Ca rezultat al acestui inedit eveniment, a fost creată Biblioteca Digitală a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, disponibilă utilizatorilor prin intermediul Sistemului Integrat al Bibliotecii (<https://opac.hasdeu.md>). Actualmente, Biblioteca Digitală include cca 80 de documente full-text, ediții din colecția Cărți vechi și rare, referitoare la: activitatea publicistică a lui B.P. Hasdeu, documente privitoare la Familia Hâjdău, încercări literare semnate de C. Negruzzi; documente din arhive, memorii, amintiri, schițe, monografiile istorice, materialele unor reuniuni, conferințe istorice, scrisori teologice, studii geobotanice, studii clinice, piese de teatru, poeme, nuvele și povestiri ș.a. Biblioteca Digitală are menirea de a schimba percepția comunității chișinăuene asupra procesului lecturii la BM „B.P. Hasdeu” ce, datorită eforturilor de digitizare, poate fi realizat chiar din confortul propriului apartament sau din orice spațiu public conectat la internet.

Întrucât opinăm pentru o abordare bazată pe punerea în practică a cunoștințelor obținute în cadrul unei instruirii, putem afirma că bibliotecarii instruiți la BM dețin competențele necesare

pentru crearea unor conținuturi digitale calitative, pot determina cu ușurință rezoluția necesară în cazul scanării unor texte simple sau însoțite de imagini, pot alege corect instrumentele necesare redactării diferitor tipuri de probleme ale fișierelor scanate, cunosc algoritmul scanării ș.a.

Evaluarea cunoștințelor deținute de bibliotecarii BM, practicieni ai digitizării, are loc periodic. În acest mod, persoanele implicate în procesul digitizării cunosc standardele și creează conținuturi digitale de calitate.

Contextul pandemic a impulsionat procesul de digitizare la BM „B.P. Hasdeu”, evidențiind totodată punctele forte (ediții tipărite valoroase, personal interesat de proces) și punctele slabe (utilizarea resurselor tehnice standard, de birou) ale instituției. Dacă ar fi să facem o analiză SWOT a procesului de digitizare demarat la BM „B.P. Hasdeu”, aceasta ar arăta în modul următor (vezi Tabelul 1).

Odată cu lansarea repozitoriului instituțional HAPes, la 15 aprilie 2021, în cadrul Săptămânii Creativității și Inovației, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a intrat oficial în tagma creatorilor de conținut digital disponibil pe platformă proprie 24/24. Printre categoriile de documente incluse în repozitoriul institu-

Biblioteca Digitală are menirea de a schimba percepția comunității chișinăuene asupra procesului lecturii la BM „B.P. Hasdeu” ce, datorită eforturilor de digitizare, poate fi realizat chiar din confortul propriului apartament sau din orice spațiu public conectat la internet.

tional se înscriu ediții publicate sub egida BM „B.P. Hasdeu” de colaboratorii bibliotecii, ediții aniversare, bibliografii, biobibliografii, culegeri de articole de specialitate, studii, cercetări, recenzii, antologii, exegeze literare, monografii, rapoarte ș.a. Publicațiile unor nume sonore în domeniu precum și din domenii conexe pot fi lecturate parțial sau integral în arhiva digitală a

BM: Anatol Ciocanu, Renata Verejanu, Constantin Tănase, Lidia Kulikovski, Maria Vieru-Ișaev, Valentina Butnaru, Vasile Badiu, Vlad Pohilă, Ninela Caranfil, Mariana Harjevschi, Maria Pilchin, Ion Vatamanu, Petru Cărare, Pavel Balmuș, Elena Tamazlăcaru, Larisa Ungureanu, Dumitru Crudu ș.a. Structura simplă și logică a repozitoriului contribuie la găsirea facilă și rapidă a conținuturilor digitale necesare.

Puncte forte	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> • Ediții tipărite vechi valoroase; • resurse unice ce reflectă istoria Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”; • ediții tipărite de colaboratorii Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”; • bibliotecari interesați de procesul de digitizare, creare de conținut digital; • bibliotecari-formatori dispuși să împartă cunoștințe, să livreze instruire pentru colegi; • platformă proprie de stocare și promovare a produselor digitale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Implicarea în proces a persoanelor nou angajate sau care nu au fost prezente la instruirile de creare a conținutului digital; • realizarea incorectă a proceselor de scanare, creare a conținutului digital (scanarea paginilor duble, scanarea la rezoluție incorectă, captarea imaginii din unghi greșit); • nerespectarea termenelor de scanare, planificarea deficitară a procesului de scanare la nivel de filială și stoparea procesului de scanare în favoarea altor activități, programe de bibliotecă („Provocarea verii” ș.a.); • oprirea procesului de scanare din motivul fluctuației de personal în cadrul filialelor; • lipsa unor scanere performante predestinate acestui scop; dispozitivele utilizate în bibliotecă pentru scanarea edițiilor sunt în mare parte din categoria tehnică obișnuită de birou MFU (printer, scanner, copiator); utilizarea continuă poate spori gradul de uzură și micșora durata de viață a acesteia; • deteriorarea edițiilor vechi, originalele selectate spre scanare fiind foarte fragile; • lipsa unui buget pentru investițiile necesare în procesul firesc de digitizare.
Oportunități	Amenințări
<ul style="list-style-type: none"> • Implicarea în proiecte naționale și internaționale de digitizare în scopul obținerii unor cunoștințe și experiențe noi; • achiziționarea, în parteneriat, a echipamentului performant destinat digitizării în scopul eficientizării procesului de scanare, prelucrare; • studierea atitudinii utilizatorilor referitoare la conținuturile digitizate în scopul îmbunătățirii calității și diversificării scanărilor; • externalizarea procesului de scanare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Plecarea personalului format din bibliotecă are un impact negativ asupra ritmului de livrare a scanărilor, conținuturilor digitale noi; • înlocuirea anevoioasă și de durată a personalului cu experiență în digitizare, • necoordonarea planurilor de digitizare naționale și, respectiv, existența dubletelor în mediul on-line, pe varii platforme; • ratarea posibilităților de investiții prin proiecte și derularea procesului de digitizare doar în baza resurselor existente.

Tabelul 1. Analiza SWOT a procesului de digitizare la BM „B.P. Hasdeu”.

Concluzii si perspective

Digitizarea aplicată sistemului biblioteconomic reprezintă procesul de prezervare asistată tehnologic a unor ediții valoroase existente în instituțiile bibliotecare de divers nivel. La moment, doar Biblioteca Națională a Republicii Moldova deține echipament performant de scanare [12, pp. 27-30], disponibil în cadrul Centrului Național de Digitizare. Instituțiile biblioteconomice din țară pot deveni parte a procesului de digitizare cu ajutorul echipamentului tehnic existent în dotare sau pot apela la serviciile Centrului Național de Digitizare BNRM.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău, în perioada pandemică, a consolidat cunoștințele bibliotecarilor în domeniul digitizării, instruind personalul interesat de subiect și lansând o platformă proprie de stocare a produselor digitale. Conștientizând rolul și importanța digitizării, în promovarea imaginii bibliotecii în comunitate, în an aniversar, la împlinirea a 145 de ani de la fondare, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” se va putea lăuda cu conținuturi digitale disponibile utilizatorilor din orice colț al globului. Planul de acțiuni aniversare include și activități de promovare a lecturilor în format electronic, deja parte integrantă a noii realități mondiale moderne. Implicarea BM în cadrul unor proiecte reprezintă unica modalitate prin care ar fi posibilă achiziționarea echipamentului performant de scanare. Pe parcursul anului 2022, la BM vor continua eforturile de identificare și prezervare digitală a edițiilor valoroase existente în bibliotecă.

Referințe bibliografice

1. BORȘ, Veronica. Crearea, dezvoltarea și valorificarea conținutului digital în instituțiile infodocumentare din Republica Moldova. In: *Magazin bibliologic*. 2020, nr. 3/4, pp. 104-112. ISSN 1857-1476; [online] [citată 17.02.2022]. Disponibil: http://www.bnm.md/files/publicatii/MB%203-4_2020.pdf
2. *Busola pentru dimensiunea digitală 2030: modelul european pentru deceniul digital* [online] [citată 18.02.2022]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118>
3. CORGHENCI, Ludmila, DMITRIC, Ecaterina. Repozitoriul tematic național în biblioteconomie și științe ale informării – facilitator al cercetării în comunitatea bibliotecară. In: *Magazin bibliologic*. 2020, nr. 3/4, pp. 12-15. ISSN 1857-1476; [online] [citată

- 22.02.2022]. Disponibil: http://www.bnrm.md/files/publicatii/MB%203-4_2020.pdf
4. Digitizare. In: *DEX online* [online] [citat 16.02.2022]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/digitizare>
 5. Digitization. In: *[Standardul de statistică] ISO 11620:2014* [online] [citat 16.02.2022]. Disponibil: <https://www.iso.org/obp/ui/es/#iso:std:iso:11620:ed-3:v1:en>
 6. Digitization, digitalization, digital and transformation: the differences [online] [citat 23.02.2022]. Disponibil: <https://www.i-scoop.eu/digital-transformation/digitization-digitalization-digital-transformation-disruption/>
 7. Lege nr. 413 din 27.05.1999 a culturii [online] [citat 16.02.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108404&lang=ro
 8. Lege nr. 160 din 20.07.2017 cu privire la biblioteci [online] [citat 16.02.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro
 9. Lege nr. 139 din 02.07.2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe [online] [citat 16.02.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95282&lang=ro
 10. Lege nr. 58 din 29.03.2012 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial [online] [citat 16.02.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=22948&lang=ro
 11. *LibUnivCatalog MISISQ* [online] [citat 16.02.2022]. Disponibil: <http://primo.libuniv.md/>
 12. OSOIANU, Vera. Preistoria unui proiect cu țintă în viitor. GRANT oferit de Japonia prin Agenția Japoneză de Cooperare Internațională cu menirea de a îmbunătăți dotarea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova cu echipamente de digitizare. In: *Magazin bibliologic*. 2020, nr. 3/4, pp. 27-30. ISSN 1857-1476; [online] [citat 22.02.2022]. Disponibil: http://www.bnrm.md/files/publicatii/MB%203-4_2020.pdf
 13. *Programul Europa digitală 2021-2027* [online] [citat 18.02.2022]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0434>
 14. *Publicațiile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”: Catalog 2007-2011* [online] [citat 18.02.2022]. Disponibil: https://issuu.com/bibliotecahasdeu/docs/catalog_finall
 15. *Publicațiile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”: Catalog 2012-2019* [online] [citat 18.02.2022]. Disponibil: <https://hapes.hasdeu.md/bitstream/handle/123456789/119/Catalog%20Publicatii%20BM.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
 16. *Raport Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” 2021* [online] [citat 22.02.2022]. Disponibil: <https://hapes.hasdeu.md/handle/123456789/353>

17. *Shaping Europe's digital future* [online] [citată 18.02.2022]. – Disponibil: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf
18. SILIVESTRU, Diana, GULCO, Natalia. EUROPEANA devine prietenul cultural al elevilor și profesorilor din Republica Moldova. In: *Magazin bibliologic*. 2020, nr. 1/2, pp. 84-88. ISSN 1857-1476; [online] [citată 22.02.2022]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/MB%201-2%202020.pdf>
19. SILIVESTRU, Diana. Valorificarea patrimoniului cultural documentar prin proiecte de digitizare. In: *Magazin bibliologic*. 2019, nr. 1/2, pp. 9-13; [online] [citată 17.02.2022]. Disponibil: http://37.233.63.203/bitstream/handle/123456789/982/Silivestru_Valorificarea.pdf?sequence=1&isAllowed=y
20. STANCA, Sorina. Proiectul EUROPEANALOCAL în România. In: *BiblioPolis*. 2010, nr. 3, pp. 31-37; [online] [citată 16.02.2022]. Disponibil: https://hapes.hasdeu.md/bitstream/handle/123456789/182/BiblioPolis%202010_3.pdf?sequence=1&isAllowed=y
21. STAVER, Mihaela. Repozitoriile instituționale – componentă esențială în sistemul de comunicare științifică. In: *Magazin bibliologic*. 2018, nr. 1/2, pp. 104-112; [online] [citată 21.02.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/68809
22. *Strategia națională de dezvoltare a societății informaționale „Moldova Digitală 2020”* [online] [citată 21.02.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=49441&lang=ro
23. TĂNASE, Viorel Iulian, PARASCHIV, Ruxandra Victoria. *Digitizare, Digitalizare și Transformare Digitală* [online] [citată 16.02.2022]. Disponibil: <https://rb.gy/rwgdhl>
24. TOSTOGAN, Aliona. Proiectul „Salvgardarea hrisoavelor basarabene din perioada țaristă (1812-1917)”: Scop, implementare, impact. In: *Magazin bibliologic*. 2020, nr. 1/2, p. 8. ISSN 1857-1476; [online] [citată 16.02.2022]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/MB%203-4%202019.pdf>
25. *The UNESCO/PERSIST Guidelines for the Selection of Digital Heritage for Long-Term Preservation*. Edition II [online] [citată 18.02.2022]. Disponibil: <https://rb.gy/2uu5ek>